

Insänt

Freden och friheten

Under den gångna sommaren har ett antal kvinnor från hela Norden arrangerat en sk fredsmarsch från Köpenham till Paris. Detta påfund har väckt massmedias intresse och satt fart på den freds- och säkerhetspolitiska debatten. Fredsmarschen utgjorde i stor utsträckning en protest mot kärnvapen i största allmänhet. Men även specificerade krav på en kärnvapenfri zon i Norden fördes fram. Dock ter sig detta krav som en blandning av inskränkt bytänkande och ren egoism. Vikten av att Norden förskonas från ett eventuellt kärnvapenkrig betonas medan resten av världen ignoreras. Detta är både omoraliskt och ologiskt. Vilka garantier – utöver några namnunderskrifter på en papperslapp – skulle kunna ges för att just denna del av världen i ett krigsläge skulle undantas från kärnvapenkrigföring? Norden måste ses som en del av världen och således omfattas av de globala nedrustningssträvandena. Det är helt meningslöst att konstruera ett system där vissa delar av jordklotet betraktas som fridlysta från kärnvapen under det att andra inte är det.

Jämsides med zontänkandet framfördes det visionära kravet på en världsomspännande fred. Inkonsekvensen är frapperande. Detta sistnämnda krav torde emellertid vinna gehör hos de flesta människor. Men den stora frågan är hur det skall uppnås i praktiken. För fredsmarschens deltagare är svaret uppenbarligen mycket enkelt: nedrusta! Olyckligtvis är verkligheten inte lika okomplicerad. Ända sedan det kalla krigets slut har de båda stormaktsblocken oupphörligen förhandlat om rustningsbegränsningar. Men framgångarna har uteblivit. Ett faktum som dock inte det minsta tycks bekymra de fredsälskande kvinnorna. De verkar föreställa sig att det bara är att sätta igång nedrustningen. Då denna naiva inställning beaktas måste hela marschen ses som ett enda stort jippo

syftande blott och bart till att få publicitet. Det vore därför smått löjeväckande att tolka arrangemanget som ett seriöst menat debattinlägg.

Vidare kan det vara av intresse att notera den valda marschvägen: från Danmark till Frankrike enbart via NATO-länder. Inte ett enda Warszawapaktsland passerades. Detta är en märklig obalans då marschen påstods vara opolitisk, vilket arrangörerna också frenetiskt poängterade. Ändå visar valet av marschväg att protestens udd är riktad västerut mot USA och dess allierade. Nu bör man dock inte fördöma arrangörerna alltför hårt. Det är uppenbart att intet Warszawapaktsland skulle ha tillåtit passage av ett dylikt demonstrationståg. Fria meningsyttringar av detta slag är ett privilegium förbehållet människorna i demokratiska stater. Det är dock en förklaring och inte en ursäkt för arrangörernas hållning. Det rådande läget visar klart att det främsta hotet mot freden kommer från öster. Då Östeuropas kommunistdiktaturer – främst den sovjetiska – börjar falla samman inifrån är det fullt realistiskt att tänka sig att ledarna provocerar fram en konflikt för att med hänvisning till en yttre fiende ena folket och stärka dess solidaritet med den sittande regimen. Läget i Polen visar klart hur prekär en kommunistregerings situation kan bli på kort tid. Dessa fakta borde få marschdeltagarna att tänka efter – sluta se allting genom ett idealiserande rött filter – och inse varifrån krigshotet kommer.

Problemet är emellertid inte primärt att få fred. Det vore då bara att tolka ett flyktigt uttalande från Mogens Glistrup bokstavligt och ersätta försvarsmakten med en automatisk telefonsvarare som meddelar en angripare: vi kapitulerar. Svårigheten ligger i att få både fred och frihet. Den frihet som vi i Västeuropa idag åtnjuter måste vi ständigt vara beredda att försva-

ra — i nödfall med vapenmakt. Friheten är alltid värd att försvara. Det borde alla inse som följt och alltjämt följer Polens frihetskamp både mot kommunistdiktaturen i det egna landet och dess meningsfränder i öster.

Avslutningsvis är det av intresse att nämna några ord om den mottagningskommitté som tog emot fredsmarschen i Paris. Inga officiella representanter från något NATO-land fanns med. Däremot var folk från kamrat Bresnjevs beskickning i Paris på plats tillsammans med Olof Palme. Denne hävdade dock att det var av en

ren slump som han råkade ha vägarna förbi. Märkligt nog avböjde han ett erbjudande om att gå med i marschen den sista biten. Annars visade ju kamrat Palme redan 1968 god förmåga i att gå i demonstrationståg och skrika slagord. Den gången var det för att stödja det vietnamesiska folket. Samma folk som idag flyr hals över huvud från sitt land efter det att den av Olof Palme omhuldade regimen installerat sig. Ett belysande exempel på att begreppen fred och frihet aldrig får förväxlas.

Stefan Håkansson

Forskning för vem?

Under 70-talet diskuterades högskolans och därmed också forskningens organisation. 80-talet blir det årtionde, då forskningens innehåll och dess prioriteringar blir ett brännbart diskussionsområde. Visserligen har sedan några år i politiska sammanhang ifrågasatts forskningens inriktning inom områdena för medicin respektive energi. Först nu kan dock debatten på allvar komma igång i och med att regeringen våren 1982 skall lägga fram en forskningspolitisk proposition.

De fackliga centralorganisationerna har under detta och förra året lagt fram sina synpunkter i omfattande kongressrapporter. Rapporterna är givetvis utarbetade utifrån de målsättningar facket har att verka för. Samtidigt uttalar LO skarp kritik mot undermålig forskning, som är vilsele-

dande och som lägger beslag på resurser som borde användas för andra ändamål.

Forskningsrådsnämnden, FRN, som är ett av de organ som fått i uppgift att komma med underlag för forskningspropositioner, har i juni publicerat sin rapport "Svensk forskning 1982-1986 - Vägar, Värderingar, Val". FRN påpekar de svårigheter riksdagen står inför därigenom att den våren 1981 redan tagit politisk ställning till forskningen inom energi, teknik och försvar. Det hindrar dock inte FRN att lägga förslag till forskningspolitiska prioriteringar. Dessa har dock högst varierande detaljeringsgrad.

Politikerna och de politiska partierna har hittills kommit undan en diskussion av de övergripande forskningspolitiska frågorna. Rune Premfors, fil dr i statskun-

skap, förutser också i en annan FRN-rapport i år att de fackliga organisationerna kommer att få ett betydande inflytande på de centrala forskningspolitiska besluten därför att de i sina program gör explicita avvägningar mellan olika forskningsområden.

Utifrån vems intressen skall forskningen inriktas? Från enskilda regerings- eller riksdagsledamöters, fackliga organisatio-

ners, forskningsadministratörers, utomparlamentariska grupper eller de politiska partiernas? Det är hög tid att de politiska partierna sätter sig in i de forskningspolitiska prioriteringarnas långsiktiga och komplexa värld och tar ställning. Annars kommer utvecklingen att gå dem ur händerna, kanske med ett för landet på lång sikt förödande resultat.

Carl-Johan Ihrfors

Kultur – inget för landstingen

Landstingets kulturnämnd har haft budgetsammanträde. I vanlig ordning har anspråksapparaten äskat (30 miljoner kronor), och i vanlig ordning har politikererna i sin oändliga välvilja gjort sitt yttersta för att tillmötesgå kraven (över 27 mkr beviljades). Den moderata ledamoten blev ensam om sina prutningsyrkanden, som skulle ha sparat mer än 2 mkr.

Värmlands läns landsting har satsat rejält på kulturen. 1978 antogs ett ambitiöst kulturpolitiskt tillämpningsprogram, som bla innebär stora automatiska anslagsökningar till ungdoms- och pensionärsorganisationerna, studieförbunden och idrottsrörelsen. Konst köps för över en halv miljon kronor; till "utvecklingsarbete" (=nya behov skapas) anslås nästan lika mycket. I skogslänet Värmland med 285 000 innevånare samhällsfinansieras tre teatrar: Musikteatern, TUR-teatern (tal) och barnteatergruppen Sprattelgub-

barna. De två sistnämnda kallar sig fria grupper men får full kostnadstäckning av skattebetalarna. För att administrera allt detta och mycket därtill fordras givetvis ett kulturkansli (förträffliga, hårt arbetande tjänstemän, ingen skugga över dem).

Att aptiten har vuxit medan de bidragsberättigade organisationerna och institutionerna har ätit syns i deras ansökningar: "pappersflödets omfång hela tiden växer", "bilresorna har blivit flera", "höjd ambitionsnivå kan förutsäckas", "uppsökande verksamhet". Idrottsorganisationerna begär en tredubbling av sina anslag till administration!

Efter dessa glimtar kan ingen bli förvånad att vår kulturbudget vuxit från 20 mkr 1980 till 27 mkr 1982. På två år! "Detta kräver stor restriktivitet", skriver nämnden till förvaltningsutskottet. Restriktiviteten består i att verksamheten inte tillåts

svälla så snabbt som 78 års program förutsatte.

Landstingen lade sig till med en kultursektor på 70-talet. Kostnaden var ju marginell i den explosionsartade landstingsexpansionen. Om politikerna i riksdagen och i kommunerna bjöd på kultur, skulle väl inte landstingspolitikerna vara sämre.

Äntligen börjar de flesta människor inse att 60-talets ekonomiska expansion var en parentes och inte något för all framtid givet. En offentlig sektor på två tredjedelar av BNP är nu en kuslig verklighet. Det är inte konstigt att vi måste låna pengar utomlands, när den allt bekostande privata produktionen blivit så mycket mindre än den offentliga, och när politikerna på alla nivåer är så ängsliga för att ta tillbaka ens minsta lilla förmån som de en gång mysande givit väljarna, generöst bjudande på vad samma väljare ändå själva måste betala.

Debatten om landstingens vara eller icke vara är förstås känslig, men nog borde det gå att få enighet om att som ett första steg lägga ned och/eller föra över till andra all den verksamhet som inte direkt har

med sjukvård att göra. — Värmlands socialistiskt styrda landsting gör i år en jätteanstängning för att inte behöva höja skatten med mer än 50 öre. Att jaga kostnader inom vårdsektorn är nu högsta dygd. Sålunda kommer akutavdelningar att dras in vid länsdelssjukhusen, och långtidsvårdens utbyggnad måste skjutas upp. Skulle det hjälpa sjukvården, om hela kulturverksamheten lades ned? Det rör sig om mindre än 2 % av budgeten ... Ja, det skulle exempelvis kunna driva tre vårdavdelningar om året.

Nu tycker många sig få bevis för moderaternas kulturfientlighet. Dem ber jag betänka, att av alla de pengar som samhället ger till kulturen utdelas ca 40 % av staten och närmare 60 % av primärkommunerna. Landstingens kulturanslag ger bara ca 3 %. Jag undrar om inte denna mellaninstans slukar lika mycket som det som kommer kulturen till del. Och till slut: det kan inte anses bevisat att kulturen skulle fara illa av ett större inslag av idealitet och mindre av samhällsfinansiering.

Greta Lovén